Handleiding
Docenten Voortgezet Onderwijs

KATWIJKS MUSEUM

Welkom in het Katwijks Museum!

Katwijk is lang een dorp van vissers geweest. Een dorp zonder haven, maar met eigen klederdracht en eigen taal. En bomschuiten op het strand. Al in de 17de eeuw had het een aantrekkingskracht op kunstenaars, en vanaf 1873 groeide Katwijk uit tot een echt kunstenaarsdorp. Kunstenaars van over de hele wereld kwamen naar het dorp voor het strand, het prachtige licht, de zee, de vissers en de mooie gebouwen langs de duinen.

In het Katwijks Museum kun je de kunstenaars van toen ontmoeten. Ook loop je er door de geschiedenis van het dorp, van prehistorie tot heden. Wat deden de Romeinen hier? En hoe leefden en werkten de arme vissers? Voor schoolgroepen is er van alles te beleven. Aan de hand van interactieve museumlessen en spannende speurvellen maken de leerlingen kennis met het gebouw en met het Katwijk van rond 1900.

Deze docentenhandleiding vertelt je meer: hoe ziet een bezoek met leerlingen er uit, en hoe kun je bezoek voorbereiden en verwerken? Veel plezier!

Programma's Voortgezet Onderwijs

KATWIJKS MUSEUM

Het museum heeft voor het Voortgezet Onderwijs het volgende aanbod:

Niveau	Programma	Korte inhoud	Pagina
12-14 jaar	Feit… of fictie?	Onderzoek de uitspraken van een aantal historische figuren over objecten in het museum: is het waar of onzin?	4
	Verslag van een dag	Loop een dagje rond in het Katwijk van omstreeks 1900 en onderzoek waarom er toen zoveel kunstenaars naar de vissersplaats kwamen.	6
	Terug in de tijd: klederdracht	Luister naar de verhalen over de Katwijkse kleding van vroeger en verkleed je als een vissersmeisje of jongen van toen.	8

Feit… of fictie?

Op jacht naar de waarheid… aan de hand van een aantal uitspraken door historische figuren doen de leerlingen onderzoek in het museum. Bij dit onderzoek gebruiken ze de kunst- en erfgoed objecten als historisch bronnenmateriaal en bepalen zij door goed te kijken, lezen, nadenken, combineren etc. of de uitspraak waar is of niet.

Vooraf op school

30-60 mins

Vertel kort over Katwijk rond 1900: een vissersdorp dat er heel anders uitzag dan het Katwijk van nu. De oude Boulevard bestond nog (in WOII verwoest door de Duitse bezetter om plaats te maken voor de Atlantikwall), het grootste deel van de bevolking had een zwaar bestaan en leefde van de visserij. De vissers woonden met grote gezinnen in kleine huisjes, de mannen waren soms weken op zee. In het Katwijks Museum gaan jullie daar meer over ontdekken. Jullie gebruiken de objecten in het museum als historische bronnen, om uitspraken van diverse historische figuren te beoordelen op waarheid: *feit… of fictie?*
Maar… hoe feitelijk kunnen de leerlingen zelf zijn? Hoe kijk je objectief naar een historische bron, zonder invulling te geven en je gevoelens een rol te laten spelen?

Laat het schilderij Hans von Bartels (1856-1913), *Wachten op de schuiten* zien op het digibord (**bijlage 1**). Vraag de leerlingen te beschrijven wat ze zien. Geen indrukken, geen meningen. Bespreek een aantal resultaten: is het gelukt helemaal zonder mening of indruk te schrijven?
Laat hen dan nogmaals beschrijven wat ze zien, nu met eigen interpretatie. Wat zie je, wat denk je dat er aan de hand is? Bespreek ook nu weer een aantal resultaten na.
Vertel dan het ware verhaal achter dit schilderij:
Een oude vrouw staat aan de vloedlijn met een baby in de arm. Zij heeft een verbeten trek rond de mond. Volgens de overlevering gaat het hier om een grootmoeder die de vader van de baby bij thuiskomst van zee moet vertellen dat zijn vrouw in het kraambed is overleden. De 'klink', de lokale omroeper, waarschuwde de bevolking als een schuit aan de horizon op thuisreis werd gesignaleerd waarna familie van opvarenden zich op strand verzamelde. Op de achtergrond zijn al gelande schuiten en flink wat wachtenden te zien. Daarbij ook een "klijnhaalder" te paard die de ankerlijn en de schipper van boord haalt.
Bespreek dit na: zijn de leerlingen verbaasd? Komt het in de buurt van hun eigen interpretatie?

Maak een afspraak voor een bezoek aan het museum.

In het museum

Duur: ca. 60 mins.

In het museum worden jullie ontvangen door museumdocenten. Zij starten het museumbezoek met een korte inleiding: waar zijn we, wat gaat we doen, welk verhaal wordt hier verteld. Vervolgens wordt het werkblad uitgelegd en gaan de leerlingen zelf in groepjes

aan de slag. Het bezoek wordt gezamenlijk weer afgesloten: wat zijn de bevindingen van de leerlingen?

NB zorg vanuit school voor voldoende begeleiding, liefst 1 begeleider per 10 leerlingen. De leerlingen kunnen met het speurvel in kleine groepjes rondlopen, waarbij museumdocenten en begeleiding vanuit school hulp kunnen bieden en vragen kan beantwoorden.

Terug op school

Duur: 45-60 mins

Kijk nog even terug op het bezoek: wat vonden de leerlingen het leukste/ bijzonderste/ vreemdste?

De leerlingen gaan vervolgens aan de slag met een praktische verwerking. Geef hen de opdracht ieder een (kunst) object uit het museum te kiezen; iets dat ze zich herinneren van hun bezoek, of iets dat in de online collectie van het museum te vinden is. Bij dit object schrijven ze een artikel voor een fictieve krant. De titel van het artikel is een vraag of uitspraak over het object, welke in het artikel verder uitgewerkt/ onderzocht wordt. De vraag of de uitspraak in de titel suggereert iets dat NIET waar is, in het artikel wordt dit weerlegd. Dus bijvoorbeeld:

Gerucht: vissers uit Katwijk rond 1900 behoorden tot de rijksten van Nederland!

Of:

Katwijkse klederdracht landelijke mode, overgenomen door andere vissersplaatsen?

Met tekst en beeldmateriaal werken de leerlingen hun artikel uit. Voeg de artikelen uiteindelijk eventueel samen tot een klassenkrant.

Verslag van een dag

Katwijk had rond 1900 een haast magische aantrekkingskracht voor kunstenaars van over de hele wereld. Stel… je zou een dag rond kunnen lopen in het Katwijk van toen. Wat zou je tegen komen? Wat zou je ontdekken over die aantrekkingskracht van Katwijk op kunstenaars? Leerlingen doen 'verslag van een onderzoek': aan de hand van het werkblad gaan ze op zoek naar de aspecten die bijdroegen aan die aantrekkingskracht voor kunstenaars. In elke ruimte van het museum komt een ander aspect aan bod. Door te kijken, overleggen, verbanden te leggen, te verbeelden etc. maken de leerlingen het plaatje voor zichzelf (en daarbij het 'verslag') helemaal compleet.

Vooraf op school
30-60 mins
Bekijk (een deel van) de video over Katwijk als kunstenaarsdorp. Deze video vertelt over Katwijk rond 1900 en de kunstenaars die er rond die tijd met velen naar toe kwamen.
Bespreek de video met de leerlingen na: wat viel je op? Wat wist je nog niet?
Laat de leerlingen vervolgens alleen of in duo's onderzoek doen naar één van de kunstwerken die in die tijd van/ in Katwijk werd gemaakt. Ze kunnen zoeken in de online collectie van het Katwijks Museum, of kiezen uit één van de kunstwerken in **bijlage 2**. Laat hen bespreken en/ of opschrijven: wat zie je van Katwijk uit die tijd? Wat geeft het je voor gevoel en/ of indruk? Bespreek de bevindingen na.

Maak een afspraak voor een bezoek aan het museum.

In het museum
Duur: ca. 60 mins.
Een museumbezoek start met een ontvangst en inleiding door een museumdocent. Vervolgens werken de leerlingen zelfstandig in kleine groepjes aan de hand van het werkblad. Het bezoek wordt weer gezamenlijk met de museumdocent afgesloten.

NB zorg vanuit school voor voldoende begeleiding, liefst 1 begeleider per 10 leerlingen. De leerlingen kunnen met het werkblad in kleine groepjes rondlopen, waarbij museumdocenten en begeleiding vanuit school hulp kunnen bieden en vragen kan beantwoorden.

Terug op school
Duur: 45-60 mins
Kijk nog even terug op het bezoek: wat vonden de leerlingen het leukste/ spannendste/ bijzonderste?
De leerlingen gaan vervolgens aan de slag met een praktische verwerking. Rond 1900 richtten een belangrijke groep Katwijkers de VVV op, de 'Vereeniging tot Bevordering van het Vreemdelingenverkeer te Katwijk'. Doel was om toeristen naar Katwijk te lokken.
Verschillende kunstenaars maakten een poster voor de VVV (zie **bijlage 3**, een van deze affiches is te zien in de video).
Bekijk samen een aantal van deze affiches. Bespreek de kleuren, de figuren, de letters. Wat

valt de leerlingen op? Wat vinden ze er van? Wat herkennen ze van Katwijk? Zouden deze posters de toeristen naar Katwijk hebben getrokken denken ze?
Geef hen de opdracht om zelf een poster te maken voor Katwijk; de poster moet laten zien wat zij mooi/ bijzonder vinden aan Katwijk, en waarom zij vinden dat de mensen naar hun plek zouden moeten komen.

Richt als afsluiting met de posters een tentoonstelling in en bekijk/ bespreek samen de posters na. Wil een leerling iets over zijn werk vertellen? Wat vonden de leerlingen lastig of juist eenvoudig? Zijn ze tevreden? Wat zouden ze een volgende keer misschien anders doen?

Katwijkse kleding

Stap met de klas terug in de tijd. Onze klederdracht-experts vertellen op het niveau van de leerlingen verhalen over de kleding van toen: wat droegen mensen, en waarom al die verschillende lagen? Vervolgens mogen de leerlingen zich verkleden met historisch kloppende kleding als een vissersmeisje of jongen van toen.

De klederdrachtworkshop kan gecombineerd worden met één van de andere programma's.

Graag van te voren een afspraak maken en voldoende begeleiding vanuit school meenemen, liefst 1 begeleider per 5 kinderen.

Praktische informatie

Contactgegevens voor het bespreken van een museumles:

Katwijks Museum
Algemeen:
info@katwijksmuseum.nl
071-4013047

Bespreken bezoek onderwijsgroepen:
jackuijt@ziggo.nl
071 – 4023146, 06 – 47152679

Adres:
Voorstraat 46
2225 ER Katwijk

Openingstijden:
Maandag Gesloten
Di. t/m Za. 10:00 - 17:00
Zondag 12:00 - 17:00
Bezoek onderwijsgroepen: dinsdag t/m vrijdag.

Kosten
€ 75.- per groep (contant of per pin bij bezoek)
Voor Katwijkse scholen valt dit bezoek binnen het Schoolkunstcommissie programma Katwijk.
Katwijkse scholen kunnen € 75.- declareren via het Welzijnskwartier.

Meer lezen/ zien/doen? Tips!

- Diverse auteurs, Katwijk in de schilderkunst, 2011
- www.katwijksmuseum.nl
- Video Canon van Katwijk, Katwijk als kunstenaarsdorp: https://www.youtube.com/watch?v=r_hdPkyb_U4&list=PLCddotIQ_zHl0geNq9pZXDcSThPuov1B8&index=2
- Lesbrief Canon van Katwijk: https://welzijnskwartier.nl/lesmateriaal-lokale-geschiedenis/
- Informatie Katwijk als kunstenaarsdorp, Canon van Katwijk: https://canonvankatwijk.nl/venster/schilderen-van-licht/
- Tussen Kunst en Kitsch Extra, Katwijk Kunstenaarskolonie: https://www.avrotros.nl/article/de-katwijkse-kunstenaarskolonie-in-tussen-kunst-en-kitsch-extra~382/
- VVV Katwijk: https://www.vvvkatwijk.nl/nl/ontdekken/kunstenaarsdorp
- Beeldenroute aan zee: https://routemaps.nl/katwijk-beeldenroute-aan-zee-nl/

© Katwijks Museum 2026

Bijlage 1: schilderij bij het les vooraf *Feit… of fictie?*

Bijlage 2: schilderijen bij het programma *Verslag van een dag* (voorafgaand aan bezoek museum)

Max Bartels
96

Hermann Strobe
1910

Bijlage 3: Affiches voor toeristen (*Verslag van een dag*, na bezoek museum)

Jan Toorop, 1900

Willy Sluiter, 1914